

วารสาร บัณฑิต 2554: ความร่วมมือของชุมชนต่อการจัดการประมงอวนปากเสือในอำเภอบ่อไร่ จังหวัดระนอง ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการประมง) สาขาการจัดการประมง ภาควิชาการจัดการประมง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์แสงเทียน อัจฉิมังกูร, พบ.ม. 236 หน้า

อวนปากเสือเป็นเครื่องมือห้ามทำประมงที่พบในอำเภอบ่อไร่ จังหวัดระนอง เนื่องจากชาวประมงมีความต้องการใช้ผลผลิตเพื่อเป็นอาหารสำหรับสัตว์น้ำในกระชัง การจัดการการใช้ประโยชน์จากอวนปากเสือจะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดจากความร่วมมือของชุมชน วัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษารูปแบบการทำประมง ผลผลิตและปัจจัยที่ส่งผลต่อผลผลิต ความหลากหลายชนิดของสัตว์น้ำจากการทำประมงอวนปากเสือ และความร่วมมือของชุมชนต่อการจัดการประมงอวนปากเสือ รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือการศึกษาผลผลิตสัตว์น้ำโดยสุ่มตัวอย่างสัตว์น้ำจากการทำประมงปากเสือบริเวณคลองกะเปอร์ คลองบางบอน และคลองนาคา ทั้งตอนนอกและตอนใน ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ศึกษาความร่วมมือของชุมชนโดยสัมภาษณ์ชาวประมงจำนวน 130 ราย ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างง่าย จากผลการศึกษา พบว่ามีการทำประมงอวนปากเสือ 179 ปาก พื้นที่คลองนาคาตอนนอกหนาแน่นมากที่สุด โดยทำประมงเฉลี่ย 14 วันต่อเดือน ค่ามัธยฐานของผลผลิต 25.0 กิโลกรัมต่อปากต่อวัน ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ 10.7 กิโลกรัมต่อปากต่อวัน ค่ามัธยฐานของผลผลิตสูงสุดพบบริเวณคลองนาคาตอนนอก ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้จุดวางปะการังเทียม ปริมาณผลผลิตจะแตกต่างกันตามพื้นที่ ฤดูกาล ความกว้างของปากอวน และลักษณะกันธงอวน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) องค์ประกอบชนิดสัตว์น้ำร้อยละ 89.29 เป็นสัตว์น้ำกลุ่มปลา เช่น ปลาเกะดัก ปลาหลังเขียว และปลาอินทรี เป็นต้น ค่าดัชนีความหลากหลายทางชนิดมากที่สุด 0.77 บริเวณคลองนาคาตอนนอก ด้านความร่วมมือของชาวประมง พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 21.5 รับรู้ต่อการห้ามใช้กันธงอวนเป็นในลอนขนาด 0.1 ซม. ด้านความคิดเห็นต่อการทำประมงอวนปากเสือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 84.7 เห็นด้วยต่อการกำหนดการถือครองอวนปากเสือ 2 ปากต่อราย การปฏิบัติตามข้อตกลงของชาวประมงอวนปากเสीलร้อยละ 57.1 มีอวนปากเสือไม่เกิน 2 ปากต่อราย และไม่ใช้ธงอวนในลอนตาอวน 0.1 ซม. ปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคม และประสบการณ์ทำประมง ส่งผลให้ความร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ความรู้และการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับความร่วมมืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$, $r = 0.21$, 0.26) โดยการทำประมงปากเสือทำให้กลุ่มสัตว์น้ำเศรษฐกิจ 6 ชนิดสูญเสียมูลค่าไม่น้อยกว่า 16.41 ล้านบาทต่อปี แนวทางเลือกของชุมชนที่ควรปฏิบัติตามข้อตกลงภายใต้การคงอยู่ของทรัพยากร คือ การรับรู้ร่วมกัน การมีเป้าหมายร่วมกัน และการปฏิบัติร่วมกัน จะเกิดขึ้นด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้และรับรู้ข่าวสารร่วมกันของชุมชนอย่างทั่วถึง นำไปสู่การตัดสินใจร่วมเพื่อลดการลงแรงประมง ปรับรูปแบบ ห้ามทำประมงในบางช่วงฤดูกาล ย่อมทำให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนต่อไป